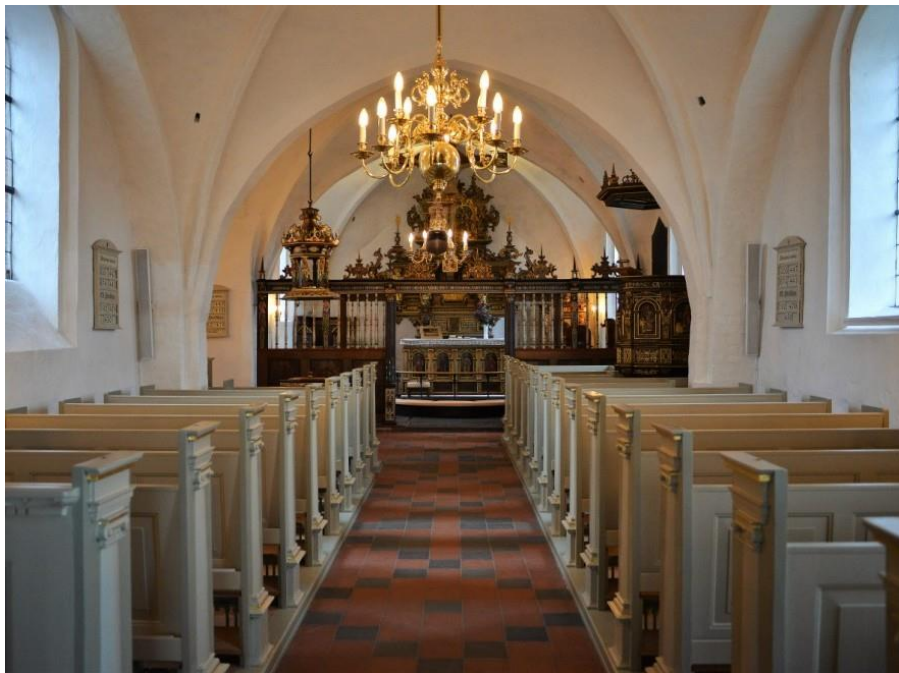

095 Stenløse Kirke istandsættelse

Artiklen offentliggjort i Stenløse Historiske Forening Blad nr 95 august 2016

Forsidebilledet

Stenløse kirkes istandsatte kirkerum, med det meget smukke og imponante 1600-tals inventar i kirkens kor. De nykalkede vægge og hvælv giver sammen med lysmalede stolestader et noget lysere indtryk når man trædes ind i kirken. Sammenlign opslaget side 8 fra før istandsættelsen.

Foto: René Sahl

Stenløse Kirkes istandsættelse

Af Steen Johansen

I foråret 2009 blev der af Frederikssunds provstis bygningskyndige arkitekt foretaget en gennemgang af Stenløse Kirke - et såkaldt provstesyn. Det blev da konstateret, at kirken var tjenlig til en ny kalkning. Kirken var sidst blevet kalket i 1996/97, og siden har utallige stearinlys ved gudstjenester og andre kirkelige handlinger bevirket en tilsodning af vægge og hvælv. Elektriske varmepaneller, der har sørget for en komfortabel rumtemperatur, har også bidraget til tilsodningen af væggene, og derfor kom også ønsket om en omlægning af kirkens opvarmning.

Hovedprojektet

I 2010 vedtog Stenløse Sogns Menighedsråd at iværksætte en istandsættelse af kirkerummet. Dermed begyndte et langvarigt og tidskrævende forløb.

Først og fremmest skulle Stiftsøvrighedens godkendelse af projektet indhentes, for reglen er, at enhver konservering og restaurering af historisk kirkeinventar, der er ældre end 100 år, kræver stiftsøvrighedens godkendelse. Og stiftsøvrigheden benytter både Nationalmuseet og Den kongelige Bygningsinspektør som konserveringsfaglige konsulenter.

I maj 2011 er processen kommet så langt, at Nationalmuseet kunne foretage en besigtigelse af kirken med henblik på at bedømme omfanget af istandsættelsen af kirkeinventaret. Besigtigelsesrapporten foreligger i juni 2011 og er meget detaljeret: ”I forbindelse med planlægning af indvendige istandsættelsesarbejder ønskes Nationalmuseets kirkekonsulenters vurdering af det historiske inventars bevar-

ingstilstand og behov for konservering samt eventuelle retningslinjer for, hvorledes inventaret konserveres og restaureres bedst muligt ud fra såvel antikvariske som bevaringsmæssige hensyn. Ligeledes ønskes en vurdering af hvorledes inventaret sikres (beskyttes) under forestående kalkningsarbejder i kirken.”

Godkendelsen

I juni 2012 bliver der på baggrund af rapporten udarbejdet et projektforslag, som er vist på de følgende sider. Der skulle dog føres flere forhandlinger med stiftsøvrighedens konsulenter, for især forslaget om helt at udskifte stolestaderne på grund af deres ringe historiske værdi, var der ikke enighed om.

Menighedsrådet bestemmer efter konsulenternes anbefaling, at stolestaderne forbliver, men i en ny og lysere staffing. I oktober 2013 kommer endelig stiftsøvrighedens godkendelse af projektet.

Projektforslag til kirkens istansættelse, juni 2012

Altertavle ●

Let afrensning/skadesreducerende afrensning – udbedring af enkelte opskalninger og skader. Ved justering af forgyldninger på altertavlens nedre del opnås bedre helhed og sammenhæng med den øvre del af altertavlen. Der forventes ingen snedkerarbejder på altertavle og -bord bortset fra demontering af panelmalerier.

Korgitter ●

(beg. 1600-tallet) Afrensning ved malerkonservator – ingen snedkerarbejder.

Alterbord ●

(1611) Panelmalerier i front og sider demonteres af snedkerkonservator og maleristandsættes af malerkonservator. Arbejdet forudsættes udført på værksted med avanceret klimastyringsanlæg af hensyn til emnerne. Malerierne fremstår med skæmmende opskalninger.

Korskab ●

(1621) Afrensning ved malerkonservator – ingen snedkerarbejder.

Døbefont med lydhimmel ●

(beg. 1600-tallet) Afrensning ved malerkonservator, justering af farver og karakter – ingen snedkerarbejder.

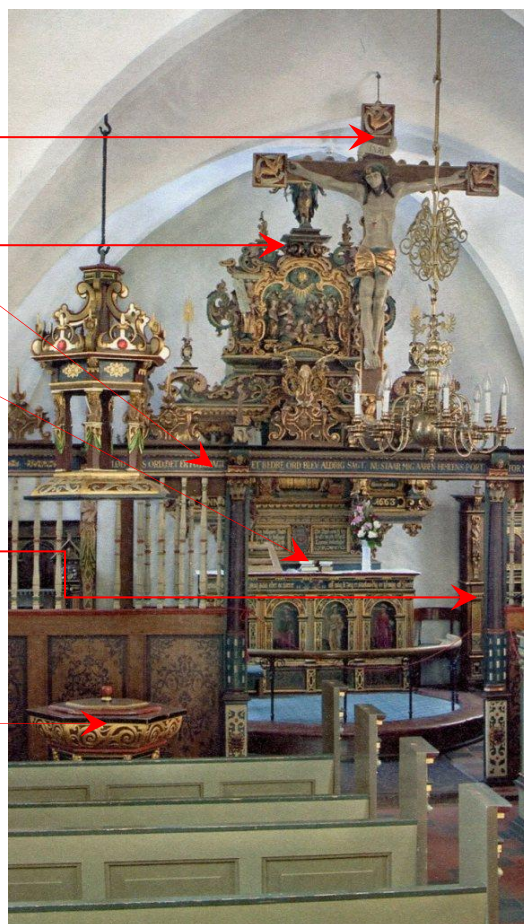
Orgelpulpitur

(midt 1600-tallet) og orgel (1898)

Emnerne afrenses let, evt. opskalninger fastlægges. Der forventes ingen snedkerarbejder.

Krucifiks over korgitter ●

(beg. 1600-tallet) Skadesreducerende afrensning ved malerkonservator – ingen snedkerarbejder.

Lydhimmel over prædikestol samt rygskjold

(1595) Lydhimmel og rygskjold nedtages af hensyn til kalkningsarbejdet og emnernes sikkerhed. Emnerne snedkeristandsættes, og istandsættes efterfølgende af malerkonservator som følge af snedkerreparationer samt opskalninger – udkittes og retouche-res.

Prædikestol

(1595) Afrensens let, evt. opskalninger fastlægges. Der forventes ingen snedkerarbejder. Timeglas istandsættes samtidig med rygskjold.

Præstestol

(beg. 1600-tallet) Afrensens let, opskalninger fastlægges. Der forventes ingen snedkerarbejder.

Salmetafler

(1858) og andre væghængte tavler (1799, 1850, 1836)

Emnerne afrensens let, evt. opskalninger fastlægges. Der forventes ingen snedkerarbejder.

Knæfald og løse stole i korrumbet

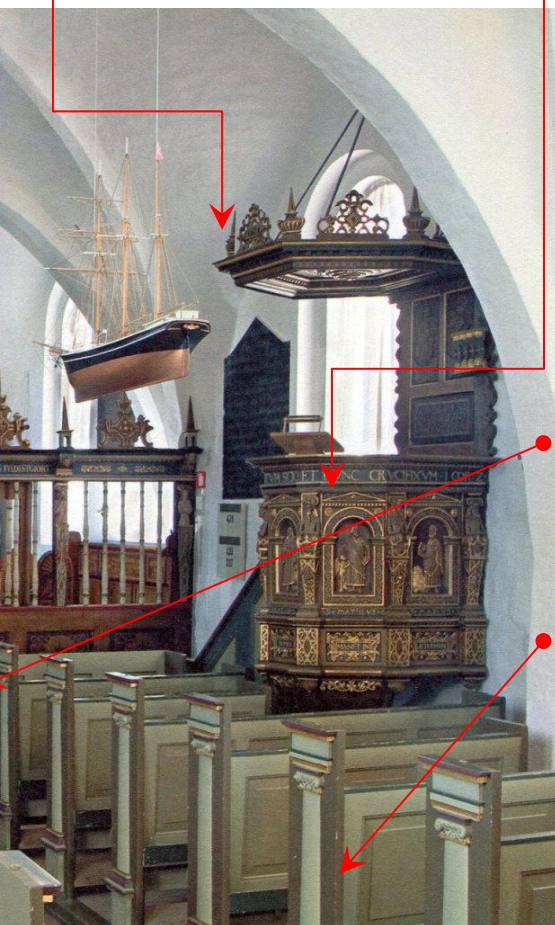
Knæfald og 4 ens løse stole i korrumbet foreslås overfladebehandlet og ompolstret i kernelæder.

Gulv foran alter

Det eksisterende altertæppe fra 1970'erne foreslås fjernet, og et nyt klinkegulv etableres svarende til det øvrige klinkegulv i korrumbet.

Nye bænke

Eksisterende stolestader er oprindeligt fra begyndelsen af 1600-tallet, men blev stærkt ombygget i 1844. Låger fjernedes i 1869. Af en rapport over farveundersøgelse fra 1956 fremgår, at stolestaderne oprindeligt har været egetræsodret. Herefter blev de malet i to lysegrå nuancer med dekorationer.

Plan for istandsættelsen

I januar 2014 forelå en detaljeret tidsplan for byggeperioden, således at kirken midlertidigt kunne lukkes fra juni 2014 frem til det nye kirkeårs begyndelse den første søndag i advent, dvs. d. 30. november 2014, hvor indvielsen skulle finde sted.

Med denne tidsmæssige ramme for kirkens indvendige istandsættelse og det overordnede indhold af istandstættelserne på plads, blev fagentrepriserne udbudt, og i løbet af et par måneder var alle entreprenører valgt.

Kirkens inventar pakkes ned

Det første der skulle ske var, at kirkerummet skulle ryddes for alt inventar, der kunne flyttes ud af kirken og anbringes i depot. Tekniske installationer såsom varmepaneler, lydanlæg og belysning skulle demonteres og ligeledes pakkes væk.

Nedpakning og afdækning af det historiske inventar var lagt i hænderne på konservatorerne.

Et større arbejde var at gøre plads til rørføringerne til det nye varmeanlæg. Således skulle snedkeren optage alle gulvbrædderne under kirkebænkene i en sådan stand, at de kunne genmonteres senere.

Også salmebøger, mindetavler, stolestadernes hynder etc. skulle pakkes ned og i depot.

Foto: René Sahl

Krucifiks og døbefont med lydhimmel blev omhyggeligt placeret i depotet.

Foto: Steen Johansen

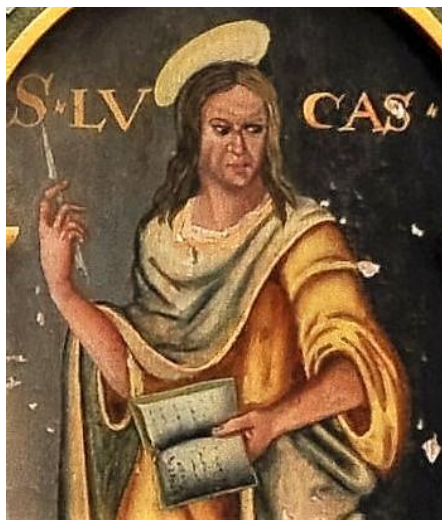
Alterbord og knæfald

Billederne af de fire evangelister på alterbordets frontpaneler og to sidepaneler illustreret med billeder af dyderne *mod* og *retfærdighed* var noget medtaget, og de blev ret tidligt i forløbet forseglet, demonteret og hurtigt sendt til malerkonservator.

I forbindelse med renoveringen af knæfaldet skulle det eksisterende altergulv udskiftes med et nyt gulv med en vis transparent effekt. Derfor var det planen at etablere et gulv under og inden for knæfaldet med samme type klinker og i niveau med klinkegulvet i koret i øvrigt.

Lægmandsalter eller krypt

Da det eksisterende tæppe og trægulv i korrundingen blev fjernet kom resterne af et stykke kirkeinventar til syne, som ragede et stykke op over det omgivende gulv. Nationalmuseets repræsentant kunne ikke godkende, at det blev fjernet, og den planlagte

Udsnit af alterbordspanelet: opskalningen ses tydeligt. Foto: René Sahl

klinkebelægning måtte lægges hen over den fremkomne bygningrest.

Ved en undersøgelse i 1956 var det allerede konstateret, at der var en rest kirkeinventar, som kunne være et tidligt lægmandsalter, men også kunne være en lukket krypt.

Det kunne være en udfordring ved en kommende renovering af kirken at få afklaret det ikke identificerede kirkeinventar under gulvet i korrundingen.

Bemærk i øvrigt, at der ved gulvopbygningen er genanvendt sod- og brandsværtet bygnings-tømmer.

Foto: Steen Johansen

Stolestaderne

Stolestaderne i kirkeskibet har gavle fra begyndelsen af det 17. århundrede. Dog er de senere ændret ad flere omgange, således at der kan stilles spørgsmål ved den historiske værdi. Endvidere havde stolestaderne været malet så mange gange, at endnu en overmaling næppe ville give et tilfredsstillende resultat. På denne baggrund blev det foreslået helt at udskifte stolestaderne med nye i en lys træsort.

Dette var dog en konklusion som stiftsøvrighedens konsulenter – Nationalmuseet og Den Kongelige Bygningsinspektør – ingenlunde var enige i. Efter et afklarende møde med konsulenterne og yderligere drøftelser i menighedsrådet blev der truffet beslutning om, at stolestaderne skulle bevares i deres nuværende skikkelse. De blev slebet ned til de oprindelige malingslag, malet i en lysegrå linoliemaling, og gavlene blev forsynet med enkelte guldstafferinger.

Vue over kirkerummet mod orgelpulpituret.

Foto: René Sahl

Krucifikset fra 1500-tallet på pladsen over korgitret.

Foto: René Sahl

Historisk inventar

Konservator afrenser og justerer farver på inventar efter at kirken var kalket. Foto: René Sahl

Væsentlige dele af kirkens inventar er givet og opstillet i 1600-tallet. Især tre donorer fylder meget, og de kan identificeres gennem deres families våbenskjold, der er malet på inventaret:

Altertavlen

- Christoffer Urne og fru Sophie Hansdatter Lindenov

Alterbord, præstestol og skab

- Niels Krag og fru Jytte Høg

Prædikestolens rygskjold

- Jacob Vind og fru Else Jørgensdatter Høeg (Banner)

En detaljeret gennemgang af inventaret kan findes i særtryk om Stenløse Kirke fra Nationalmuseet, udgivet som SHF årsskrift i 1977.

Genindvielsen af kirken

Kirken blev åbnet og genindviet med en festgudstjeneste den første søndag i advent 2014, som også markerer det nye kirkeårs begyndelse.

Stenløse Kirke er med i netværket af vejkirker og er således åben i dagtimerne, så tag turen forbi og se det flot istandsatte kirkerum.

Biskop Lise-Lotte Rebel i spidsen for processionen, hvor provst, præster og menighedsråd bærer alterbøger og -bægere på plads i den smukt istandsatte Stenløse Kirke.

Foto: Rene Sahl

